

Kroniek

C. van Dijk

Levend water

Vanuit de Theologische Universiteit te Kampen vond op 17 en 18 maart jongstleden een congres plaats over de Heilige Geest en zijn werk.

Levend water. Het werk van God de Heilige Geest. Herbronning in de gereformeerde traditie.

Een mooie titel: met elkaar doorspreken over dat actuele onderwerp, het werk van de Heilige Geest, waar zoveel over gesproken en geschreven is, ook in dit blad. En dat gebracht bij de bronnen van de gereformeerde theologie...

Herbronning, dat is een boeiend woord. ‘Van Dale’ beschrijft het als: ‘nieuwe tot dan toe onbekende grondslagen vinden.’

Uiteraard zal daar niet mee bedoeld worden dat we nieuwe grondslagen voor theologisch bezig-zijn willen vinden. Wel willen we nieuwe fenomenen confronteren met de grondslagen, de bronnen die we hebben. Het licht van het Woord van God en de gereformeerde belijdenis maken uit of er binnen een gereformeerd kader ruimte is voor gebedsgenezing, tongentaal, profetie, ministry-gebed en zo nog meer fenomenen die uit de charismatische wereld bij ons aankloppen.

Wat ik daarbij jammer vind, en dat bleek mijns inziens ook tijdens het congres, is dat zo de agenda wordt gedicteerd door wat van buiten onze eigen traditie zich aandient. Het gaat hier niet om een ontwikkeling van eigen denken, maar om een voortdurende confrontatie vanuit de praktijk. Dat is op zichzelf een mooie uitdaging. Zo ontwikkelt het denken zich vaker. Maar ze leidt gemakkelijk tot een versimpelde vraagstelling: ‘Wat is ertegen?’ Terwijl de vraag: ‘Waar komt het eigenlijk vandaan, in welke setting is het geboren?’ zeer wezenlijk is voor een goede analyse.

Het congres zou worden voorgezeten door A.S. van der Lugt. We kennen hem van zijn bijdrage aan *The Candlestand Statement*, een document waarin vertegenwoordigers van gereformeerde kerken wereldwijd getracht hebben een antwoord te formuleren op de charismatische golven die wereldwijd rondgaan. Dat document is, zacht gezegd, nogal kritisch op het charismatische gedachtegoed. De organiserende universiteit en deze voorzitter gaven vertrouwen.

De uitnodiging die de Kamper universiteit deed uitgaan (ze staat nog steeds op de website van de TU), deed ook moeite iets van de actualiteit en de discussie over het thema te vermelden. En dat gaf toch weer op een andere wijze te denken.

‘De Heilige Geest, het werk van de Geest, doop met de Heilige Geest, verlangen naar de kracht van de Geest... Er is op dit moment veel aandacht voor (het werk van) de Geest. En dat is goed. Dat kan verrijkend zijn voor Christus’ kerk, haar leden. Misschien moeten we wel erkennen dat we soms de Geest onvoldoende of eenzijdig in beeld hebben. We mogen grote dingen van de Geest van Christus verwachten. Hij doet ons opnieuw geboren worden, hij leert ons Christus kennen, hij laat mensen profeteren. Wie verwachtingsvol uitziert, zal de kracht van de Geest zien. God zelf wordt dan grootgemaakt. Christus neemt bezit van ons leven. Alleen, de discussies en gesprekken die gevoerd worden, vertonen nogal wat onenigheid. De een meent dat de ‘speciale’ gaven van de Geest alleen voor de kerk in haar begintijd waren, de ander meent dat de kerk daar ook vandaag naar mag uitzien. Gesprekken lijken tot nu toe gemakkelijk te verzanden. Bereiken we elkaar nog? Wordt de discussie niet verstoord door

onnodige dilemma's?

Mag je nog de stelling verdedigen dat de charismatische bron een fundamenteel andere bron is dan de gereformeerde? Of is dat een voorbeeld van onnodige dilemmatiek?

Ik mag niet horen wat niet gezegd wordt. Ik moet luisteren en meespreken. En daarom ben ik erheen gegaan.

Bij aanvang van het congres werden we geconfronteerd met de afwezigheid van ds. Van der Lugt. Hij was ziek. Verder werd ons het overlijden meegedeeld van prof. Ohmann en van Rolinda Both-Mewe, oud-leerlinge van de universiteit. Een heel aantal congresgangers bezocht haar begrafenis. A.L.Th. de Bruijne nam de plaats in van Van der Lugt als voorzitter. Het werd zo een wat droevig begin. Dit alles werd door de voorzitter genoemd als mogelijke aanwijzing dat er rond dit congres een geestelijke strijd gaande was.

In het programma van het congres werd de eerste hoofdlezing verzorgd door C. van der Kooi, bijzonder hoogleraar theologie van de charismatische vernieuwing aan de VU te Amsterdam. Daarin bleek duidelijk de keuze die de organisatoren hadden gemaakt: de agenda wordt bepaald door de charismatische vernieuwing. Geen opzet vanuit de gereformeerde dogmatiek, waarin duidelijk wordt wat de bron is waarin we herbronnen.

Van der Kooi wist te boeien met een fundamenteel verhaal waarin de confrontatie met het woord van God richtinggevend was.

We lazen dat er een bundel in voorbereiding is waarin de bijdragen een plaats ontvangen.

Daar zie ik naar uit, om het allemaal nog eens rustig door te lezen en op me te laten inwerken.

Discussie

Deze lezing werd besproken aan de hand van een aantal stellingen waarvan ik er hier een paar opneem. Het tekent heel goed de insteek van het congres: zoeken naar een verbinding tussen het charismatische en het gereformeerde.

‘Charismatische vernieuwing valt goed te verenigen met de gereformeerde spiritualiteit, mits

- *als kern van die vernieuwing gezien wordt de herontdekking van de werkelijkheid in het heden van de gemeenschap met de Vader en de Zoon in de Geest, en met die vernieuwing geen ‘second blessing’ bedoeld is,*
- *wij de mogelijke charismatische fixatie op buitengewone vormen van godservaring afwijzen als de keerzijde van het moderne onvermogen om Gods aanwezigheid in het gewone leven te geloven en te herkennen,*
- *wij de mogelijke gereformeerde valkuil vermijden waarin alle aandacht uitgaat naar de juiste concepten om de werkelijkheid van Gods aanraking in beeld te brengen en af te bakenen, en die werkelijkheid zelf daarachter schuil gaat.’*

Vernieuwing door de Geest is een werkelijkheid in het heden: we worden in de gemeenschap met Vader en Zoon gebracht door de Geest, en dan gebeurt er iets met ons. Maar of die vernieuwing charismatisch moet zijn, staat in deze stelling niet ter discussie. De stelling ontbeert zelfs een definitie van het begrip charismatisch. Van der Kooi gaf aan dat charismatisch een breed terrein is, waarin allerlei stromingen zich bevinden. Juist tegen die achtergrond lijkt me een preciezere omschrijving gewenst. Welke stroming bevat levend water?

In het tweede deel van de stelling wordt belangrijke kritiek geleverd op mogelijke achtergronden van de belangstelling voor het charismatische: bijzondere dingen moeten Gods aanwezigheid aantonen waar we het in het gewone niet meer willen zien. ‘Wat beleef je nou aan een preek?’

Het derde deel van de stelling is ook boeiend: een gereformeerde valkuil zou zijn dat we zaken dogmatisch op een rijtje hebben, maar niet leven uit die leer. En het leven uit de werkelijkheid van God die met je omgaat, zou dan weer te leren zijn in de confrontatie met de charismatische beweging. Maar is dat uit elkaar te trekken: juiste concepten en juist leven? Is dat niet een klassiek voorbeeld van 'van de regen in de drup'? En zul je niet bij een dogmatisch juist verstaan van het woord van de Here moeten beginnen?

Over deze en andere stellingen is gediscussieerd. Daarbij was opvallend dat er vanuit de missionaire hoek en ook door vertegenwoordigers van de wereldkerk (een broeder uit Indonesië) gewaarschuwd wordt tegen het kritiekloos binnenhalen van charismatische elementen. Alsof je dat kunt doen zonder het achterliggende kader mee te nemen. Alsof je bepaalde uitingen kunt losweken uit het denken over 'second blessing', de breuk tussen oud en nieuw verbond, remonstrantisme enz. Juist mensen die over de grens hebben gekeken, waarschuwden ons tegen dat denken. Ze noemden dat naïef.

Juichen en zuchten onderweg

Van der Kooi betoogde dat de Heilige Geest ons gegeven is als geschenk onderweg, op onze pelgrimstocht door deze aarde. Daarom moet de spanning worden gehandhaafd tussen enerzijds de werkelijkheid van de overwinning van Christus en anderzijds het zuchten op deze aarde, waarin de Geest ons ook voorgaat.

Dat beperkt de mogelijkheid van een eenzijdige glorietheologie, waarbij in de kracht van de Geest alle moeilijkheden en zelfs alle zonden kunnen worden overwonnen.

Het zien van de Heilige Geest als onze gave in die tussentijd, als geschenk voor onderweg, maakt wel dat we sterk gericht worden op dingen die de Geest ons *vandaag*, nu we onderweg zijn, geeft. Dat vind ik zelf altijd zo opvallend van de charismatische onderwerpen: genezing, tongentaal, bevrijdend gebed, het gaat altijd over zaken waarin zich in het hier en nu heil te ervaren geeft. En ze zijn ook niet onderdeel van het zuchten waarin de Geest ons voorgaat, ze bepalen je altijd weer bij de overwinning, bij het gerealiseerde heil. Ongewild gaat dat dan een bevestiging opleveren die het eenvoudige geloven (met zijn zuchten) lijkt te verdringen. En opnieuw blijkt dan het buitengewone het gewone te verdringen.

We worden meer op het realiseren van heil in dit leven gericht dan dat we ons richten op de toekomst. Dat vind ik ook terug in therapeutisch aandoende vormen als het ministry-gebed, waarover deelnemers ook werden voorgelicht. Dat is sterk gericht op een beter functioneren op deze aarde, het bevrijd worden van blokkades, kortom het beter functioneren.

Ik houd daarbij de vraag of we dan niet te veel op deze wereld gericht bezig zijn. De omvorming van ons mensen, die Christus in dit leven begint door zijn Geest, geeft ons een nieuwe identiteit. Een geïntegreerde, bevrijde identiteit. Maar in hoeverre realiseert deze zich in dit leven? In hoeverre is dat voorwerp van geloof?

Openbaringen

In de bijdragen van E.A. de Boer en Ph. Troost werd vanuit het Geestdrager zijn van de Here Jezus Christus een parallel getrokken naar het ontvangen van de Geest door mensen. Jezus als Geestdrager is beeld van de herstelde mens. Herstel en voltooiing van Gods schepping zijn ons in Hem gegeven en worden door de Geest in ons gerealiseerd.

Daarbij zorgde Troost voor toepassing van het theologische materiaal van De Boer. Ook in deze toepassing viel voortdurend het gerealiseerde heil in het hier en nu op. En ook de bewering dat er ruimte is voor hedendaagse openbaringen van de Geest buiten de Schrift om. Dat zijn dan geen dingen die inhoudelijk iets aan de Schrift toevoegen, maar ze geven ons een

indruk van de inwoning van Christus in ons. Ze roepen de woorden van de Bijbel wakker, die door de Geest in ons hart geschreven zijn. En ze moeten altijd genormeerd zijn aan de heilige Schrift.

De vraag laat zich stellen of hier het woord 'openbaringen' terecht gebruikt wordt. Impliceert dat niet een autoriteit en een claim die je in de charismatische wereld vreselijk misbruikt ziet worden? 'De Heer heeft tot mij gesproken' - einde van alle tegenspraak. De concrete leiding van de Here in ons optreden kan soms heel bemoedigend zijn. Ongedacht zegent de Here dan je woorden en je optreden. Maar om dat openbaring te noemen, dat gaat toch te ver. Een doorbraak in je eigen leven of in het contact met een ander is heel bemoedigend, als iemand de woorden van Job naspreekt: 'Slechts van horen zeggen had ik van U vernomen, maar nu heeft mijn oog U aanschouwd' (Job 42:5). Dan blijkt ook dat weten en geloven twee dingen zijn.

Ontvankelijkheid

Een laatste observatie betreft de aandacht voor de menselijke kant van Gods komen tot mensen in de Geest. Troost vroeg aandacht voor de begrippen 'ontvankelijkheid' en 'overgave'. Menselijke activiteiten, die er echt komen door het werk van de Heilige Geest. De menselijke wil, door God in beweging gebracht, werkt vervolgens ook zelf (DL III/IV, 11,12 en 16). Zijn we niet te bang voor remonstrantisme, zodat we weinig een beroep doen op de wil, en de nadruk sterk leggen op onze zwakheid? De strijd van vlees en Geest is een strijd *in ons*.

Als ik zoiets hoor, is de reactie dubbel. Enerzijds: vanuit de gereformeerde belijdenis is dat een terechte opmerking. We mogen een beroep doen op de menselijke wil. Maar wordt ze niet ingegeven door de eerder genoemde naïviteit die ons verweten wordt in ons omgaan met charismatische vormen? Zijn die wel verkrijgbaar los van het remonstrantse kader?

En verder: 'Je bent niet ontvankelijk. Je staat er niet voor open...' Dat zijn zinnen die in verband met charismatische invloed in de kerken vaak worden uitgesproken aan het adres van tegenstanders. Op mij komen ze altijd nogal hoogmoedig over. Ik zou de invloed van de Geest van de Here in mijn eigen leven en in de gemeente frustreren. Terwijl het erop neerkomt dat ik niet ben overtuigd door de onderliggende theologie.

Evaluerend: een congres over een onderwerp waar we nog niet over zijn uitgedacht. We hopen op korte termijn de bijdragen in geschreven vorm te hebben, zodat betere overweging en discussie mogelijk is, ook voor hen die het congres niet bijwoonden. En dan denk ik aan gereformeerden wereldwijd. Vooral ook aan hen die zeggen hun naïviteit verloren te hebben.

Afgesloten op 3 mei 2006